

Auteursrecht en het HBO, wat mag en wat niet.

In het onderwijs wordt gebruik gemaakt van (digitale) kopieën van boeken, tijdschriftartikelen, beeldmateriaal van televisie of video/dvd en van muziek. In vrijwel alle gevallen gaat het om auteursrechtelijk beschermd materiaal. Voor overname of vertoning is dan toestemming nodig van de auteur en /of vergoeding verschuldigd.

Let op!: Ook voor materiaal op Internet geldt auteursrechtelijke bescherming! Tenzij uitdrukkelijk aangegeven staat dat het niet zo is (bv creative commons).

Gelukkig voor het onderwijs, zijn er **beperkingen op het auteursrecht** :

De vertoningsbeperking staat toe om: :

Een beschermd werk zonder toestemming van de rechthebbende te vertonen of ten gehore te brengen in het kader van onderwijs zonder winstoogmerk

- Dit geldt voor audiovisuele werken zoals films, video- en televisieprogramma's, voor audio zoals muziek- en geluidsopnamen en ook voor stilstaand beeld zoals foto's en kunstwerken.
- Wel moet de openbaarmaking deel uitmaken van het onderwijsprogramma.
- Ook moet die fysiek in de onderwijsinstelling zelf plaatsvinden; je mag tijdens de les dus een filmpje vanaf internet vertonen in het leslokaal, maar een kopie ervan op een digitale leeromgeving zetten zodat studenten het thuis kunnen zien, mag niet op grond van deze uitzondering.

De readerovereenkomst staat toe om:

Korte gedeelten, korte artikelen of afbeeldingen uit een boek, tijdschrift of krant te kopiëren, als losse kopie of voor opname in bijvoorbeeld een reader of syllabus of digitale leeromgeving, mits:

- het voor onderwijsdoeleinden bestemd is (ter toelichting, niet onderwijsvervangend)
- de bron vermeldt wordt (auteur, titel, uitgever en ISBN)
- het werk al eerder openbaar is gemaakt.

Voorwaarde is wel dat er een **billijke vergoeding** wordt betaald. Die vergoeding is voor Stenden Hogeschool geregeld in de readerovereenkomst van het HBO met Stichting Pro. De Reprovergoeding regelt de vergoeding voor losse kopietjes.

Het citaatrecht staat toe om:

- **Een kort fragment of een beeld te citeren:**
 - als daarbij de bron wordt vermeld
 - het citaat moet duidelijk een functie hebben als ondersteuning (bijvoorbeeld als verklarend voorbeeld) en mag niet vooral een illustratieve functie hebben omdat het bijvoorbeeld zo'n leuk plaatje is (artikel 15a Auteurswet).
- Ook moet de omvang van het citaat gerelateerd zijn aan het doel dat men ermee nastreeft; lange programma's of lange teksten mag men bijvoorbeeld niet overnemen, wel korte video-, audio- of tekstfragmenten. Kunstwerken en foto's mag u wel in hun geheel 'citeren'.
- Beschermd werken gratis en zonder toestemming van de maker op te nemen in een 'wetenschappelijke verhandeling'. Dit mag ruim opgevat worden: ook een PowerPoint-presentatie voor het onderwijs valt eronder.

De beperkingen op het auteursrecht staan helder verwoord op de website van SURF ([Surf auteursrechten](#))

Wat zijn korte gedeelten?

Op de website Auteursrecht en onderwijs.nl, waar een groot aantal auteursrechtenorganisaties de krachten gebundeld hebben, worden korte gedeelten als volgt gedefinieerd:

- Uit **niet literaire boekwerken** mag je maximaal 10.000 woorden overnemen, mits:
 - het niet meer dan een derde is van het gehele oorspronkelijke werk waar je uit overneemt.
 - denk eraan dat plaatjes, grafieken e.d. voor 200 woorden tellen en dat het er niet meer dan 25 uit dezelfde oorspronkelijke uitgave mogen zijn.
- Uit **tijdschriften en andere periodieke uitgaven met een niet-literaire inhoud** mag je maximaal 8.000 woorden overnemen, mits:
 - het niet meer is dan een derde van de aflevering.
 - denk eraan dat plaatjes, grafieken e.d. voor 200 woorden tellen en het mogen er niet meer dan 25 uit dezelfde oorspronkelijke uitgave zijn.
- Uit **literaire geschriften** mag je maximaal 110 regels poëzie of 2.500 woorden proza overnemen, mits:
 - je daarmee niet meer dan een tiende van het gehele oorspronkelijke werk overneemt.
 - denk eraan dat plaatjes, grafieken e.d. voor 200 woorden tellen en het mogen er niet meer dan 25 uit dezelfde oorspronkelijke uitgave zijn.
- Van **grafieken, tabellen, schema's e.d.** mag je overnemen, mits:
 - het er niet meer zijn dan 25 uit dezelfde oorspronkelijke uitgave.
 - Let wel: elke grafiek of tabel enz. telt mee als 200 woorden! Dus een pagina tekst van 500 woorden met een grafiek, telt als 700 woorden in totaal!
- **Bladmuziek:**
 - Van **liedteksten** mag je één couplet en één refrein overnemen.
 - Van **notenschrift** mag je vijf notenbalken overnemen, mits:
 - die 5 notenbalken niet meer zijn dan maximaal een vijfde van het oorspronkelijk werk.
- **Beeldmateriaal.** Elke **foto of illustratie** telt als 200 woorden.
 - Je mag niet meer dan 25 foto's en/of illustraties uit dezelfde oorspronkelijke uitgave overnemen.
 - En niet meer dan enkele foto's en/of illustraties van dezelfde maker (fotograaf, illustrator of beeldend kunstenaar)
- Een **kopie van een kort gedeelten via een digitale leeromgeving openbaar maken** mag dus ook, mits:
 - het uitsluitend voor onderwijsdoelen bestemd is, dus bijvoorbeeld in een besloten omgeving waar studenten met een password toegang toe kunnen krijgen.
 - het alleen ter toelichting bij het onderwijs wordt gebruikt.

Voor niet-korte stukken is altijd vooraf toestemming van de auteursrechthebbende nodig. De toestemming kan via de bibliotheek worden aangevraagd.

Checklist:

Hoe stel je nu snel vast of het materiaal wat je wenst te gebruiken onder het auteursrecht valt, welke mogelijkheden je dan hebt en wat je vervolgens moet doen?

1. – De bibliotheek.

Opname in een reader of in de elektronische leeromgeving is niet nodig als een publicatie op de verplichte boekenlijst voor studenten staat, of door studenten via de bibliotheek geraadpleegd kan worden. Bovendien worden studenten hiermee geoefend in het zoeken naar informatie en geconfronteerd met meerdere relevante bronnen waaruit ze een keuze kunnen maken. Dit komt tegemoet aan het PGO-principe waarin studenten zelfstandig naar informatie zoeken.

→ **Controleer of de informatie in de bibliotheek aanwezig is.**

- in de catalogus (boeken, tijdschriften, audiovisueel materiaal)
 - in de databanken (tijdschriftartikelen, rapporten, jaarverslagen, filmpjes etc.)
- via:
- www.stenden.com > bibliotheek > naar de bibliotheek > Full tekst databases
 - de informatiespecialist van je opleiding

→ **Overleg met je informatiespecialist, over vindbaarheid, bijbestellen, juiste druk en bronvermelding:**

LM, MEM, RBS,	→ Alie Mud, alie.mud@stenden.com
IBMS, HRM, ABA	Bas Hofma, bas.hofma@stenden.com
IHM, TM, SGS	→ Jellie Visser, jellie.visser@stenden.com
Simone Leenders, simone.leenders@stenden.com
SPH, CT, OLB	→ Ineke Bakker, ineke.bakker@stenden.com
Gerie van der Weide, gerie.van.der.Weide@stenden.com
- Lokatie Emmen:
Techniek, Economie	→ Alie Zwiers, alie.zwiers@stenden.com
Peter de Vries, peter.de.vries@stenden.com |
|--------------------|---|

2. – Opname in reader of de elektronische leeromgeving Blackboard

Voor Blackboard gelden in principe dezelfde regels als voor de reader.

Als de publicatie niet in de bibliotheek aanwezig is en ook niet in een van de databanken beschikbaar is dan kan opname in de reader of op Blackboard gewenst zijn.

De billijke vergoeding voor de auteurs wordt geregeld via de Readerovereenkomst waaraan Stenden Hogeschool deelneemt. Daarnaast moet aan de volgende voorwaarden worden voldaan om het werk op te mogen nemen in de reader of op Blackboard:

→ **Is het voor onderwijsdoeleinden bestemd (ter toelichting, niet onderwijsvervangend)**

- ja, dan is de onderwijsbeperking van toepassing.
- nee, dan geldt de onderwijsbeperking niet en kan het werk niet onder de onderwijsbeperking en readerovereenkomst worden opgenomen.

→ Stel vast of er sprake van een kort gedeelte of niet.

Zie hierboven voor de uitleg van het begrip "korte gedeelten" en de bijbehorende voorwaarden per materiaalsoort (artikel, foto, grafiek, beeldmateriaal, geluid etc.).

- is het een kort gedeelte?

Bij een kort gedeelte is opname toegestaan en de vergoeding wordt afgekocht via de readerovereenkomst onder de volgende voorwaarden: - het is voor onderwijsdoeleinden bestemd (ter toelichting en niet vervangend)

- is het een niet-kort stuk?

Voor niet-korte stukken is altijd vooraf toestemming van de auteursrechthebbende nodig. De toestemming kan via de bibliotheek aangevraagd worden.

→ Vermeld de bron met de volgende gegevens.

- Bronvermelding is een vereiste! Stichting PRO verlangt vermelding van de volgende gegevens: auteur, titel, uitgever en ISBN.

Gebruikte bronnen:

Uitzonderingen voor het onderwijs. (z.j.) Utrecht: SURF

<http://www.surffoundation.nl/Auteursrechten/nl/wat-is-auteursrecht/auteurswet/Pages/Wettelijke-beperkingen-op-auteursrecht.aspx>

Kort en niet-kort. (z.j.).

<http://www.auteursrechtenonderwijs.nl/home/kort>